

FORMATION OF STUDENTS' NATIONAL-PATRIOTIC CONSCIOUSNESS IN A MULTILINGUAL ENVIRONMENT

Abstract: The purpose of forming a nationally patriotic upbringing of the younger generation in a multinational environment has been revealed. The importance of formation of a valuable attitude of an individual towards the Ukrainian people, the Motherland, the state, the nation has been stressed. Patriotic upbringing has been defined as a formed feeling of patriotism, which involves an active step of love for the family, native land, one's people, their customs and traditions.

Keywords: Motherland, consciousness, patriotic values, state symbols, hero, human rights, patriotic responsibility.

УДК 37(091)(477)-051Стельмахович:[37.035:172.15]

Х. В. СЕРЕДА

ORCID ID: 0000-0002-4510-7173

науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

e-mail: seredak83@gmail.com

ІДЕЇ ПРО НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРАЦЯХ МИРОСЛАВА СТЕЛЬМАХОВИЧА (1934–1998)

Анотація. У публікації розглянуто низку праць українського педагога М. Г. Стельмаховича, які висвітлюють його педагогічні ідеї та погляди на національне виховання школярів. Встановлено, що він є одним з основоположників української національної педагогіки, руху за її відродження й розвиток.

Ключові слова: М. Г. Стельмахович, педагогічна біографіка, національне виховання школярів.

Питання національно-патріотичного виховання цікавило більшість педагогів минулого й сьогодення. Висвітлено його і у працях Мирослава Гнатовича Стельмаховича (1934–1998), українського педагога, доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АНП України, з когорти тих, хто заклав підвалини української національної педагогіки на початку 90-х років ХХ ст. Тоді одним із нагальних «відповідно до державотворчих процесів в Україні було стратегічне завдання реформування освіти: відродження і розбудова національної системи освіти» [2, с. 18]. М. Г. Стельмахович започаткував рух за відродження й розвиток автентичної української педагогіки й шкільництва на засадах національної педагогічної культури рідного народу та за вивчення українського народознавства в школі. Його роль у глибокому дослідженні української етнопедагогіки та традиційного родинного виховання – непересічна.

Як зазначає Л. Д. Березівська, «педагогічна біографіка є носієм національно-патріотичної свідомості» [1, с. 28]. Безумовно, глибоко дослідивши біографію тієї чи іншої постаті, ми зможемо зрозуміти мотиви, які зумовили становлення педагогічних та національно-патріотичних поглядів саме цієї особистості.

Справедливим це твердження є й для осмислення ідей про національне виховання, закладених у працях М. Г. Стельмаховича.

У його науковому доробку є «...більш як 300 наукових праць (монографії, навчальні посібники, брошури і статті) з актуальних проблем педагогіки, історії української педагогіки, етнопедагогіки, українознавства, проблем теорії і практики національного виховання, методики викладання української мови у школі, української родинної педагогіки, родинознавства тощо. Він був автором і співавтором важливих у педагогічній науці концепцій: “Педагогіка народознавства” (1990), “Дошкільне виховання в Україні” (1993), “Шляхи гуманізації педагогічної науки в Україні” (1997), науковим консультантом “Концепції школи нової генерації української національної школи-родини” (1994)» тощо [3].

Навіть у часи тоталітаризму М. Г. Стельмахович пропагував концепт української національної школи, нагадував про традиції народної педагогіки, вчив поважати й використовувати віковічну мудрість рідного народу. Однак, найбільше його потенціал розкрився за часів становлення незалежності України.

Серед його праць, в яких наскрізною думкою є необхідність відродження й розвитку національної освіти і виховання, зазначимо такі: «Народна педагогіка» (1985), «Українська національна школа і народна педагогіка» (1992), «Сім'я і родинне виховання в Україні з найдавніших часів до XIX ст.» (1992), «Педагогіка народна і наукова» (1992), «Українське національне виховання» (1993), «Теорія і практика українського національного виховання» (1996) [4], «Сучасні проблеми національного виховання студентської молоді» (1997), «Виховний потенціал української родини» (1998) та ін.

Нині ідеї М. Г. Стельмаховича про національне виховання школярів не лише актуальні, а й набувають нового значення, потребують переосмислення та втілення в життя задля формування національної свідомості сучасних школярів.

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Педагогічна біографіка України як носій національно-патріотичної свідомості: діалог поколінь. *Національно-патріотичне виховання дітей та молоді в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України: стратегії і завдання* : зб. тез методол. семінару, 6 квіт. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки. Івано-Франківськ, 2023. С. 26–28. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/735035/> (дата звернення: 27.03.2024).
2. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні в умовах державотворення (початок 90-х років XX ст.) // Молодь і ринок. 2011. № 6. С. 17–21.
3. Квасниця І. Стельмахович Мирослав Гнатович (1934–1998). *Спадщина України* : вебсайт. Київ, 2024. URL: <http://www.spadshina.com/programs/tvortsi-respubliki-ukrayini.100-rokiv-derzhavnosti/stelmahovich-miroslav-gnatovich/> (дата звернення: 27.03.2024).
4. Стельмахович М. Теорія і практика українського національного виховання : посіб. для вчителів початкових кл. та студентів пед. ф-тів / Івано-Франків. обл. упр. освіти, Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1996. 179 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Stelmakhovych_Myroslav/Teoriia_i_praktyka_ukrainskoho_natsionalnoho_vykhovannia.pdf (дата звернення: 27.03.2024).

UDC 37(091)(477)-051Stelmakhovych:[37.035:172.15]

Kh. V. SEREDA

ORCID ID: 0000-0002-4510-7173

Researcher of the Department

IDEAS ABOUT SCHOOLCHILDREN'S NATIONAL EDUCATION IN WRITINGS OF MYROSLAV STELMAKHOVYCH (1934–1998)

Abstract. The works of the Ukrainian teacher M. G. Stelmakhovich, highlighting his pedagogical ideas and views on the national education of schoolchildren, have been highlighted in the publication. It has been established that he is one of the founders of the Ukrainian national pedagogy, the movement for its revival and development.

Keywords: M. G. Stelmakhovich, pedagogical biography, national education of schoolchildren.

УДК 37.091.4Сухомлинський:82-6:[37.035:172.15](477)

Н. В. ЧАЛА

ORCID ID: 0000-0003-4204-432X

молодший науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

e-mail: Chala_tata@ukr.net

«ЛИСТИ ДО СИНА» В. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Анотація. Розкрито підходи до патріотичного виховання у творі В. Сухомлинського «Листи до сина». На прикладі розглянутої праці наголошено, що спадщина педагога не втратила актуальності й може бути використана освітянами як засіб формування патріотичних цінностей.

Ключові слова. В. Сухомлинський, листи, патріотичне виховання, громадянська позиція, любов до Батьківщини.

На сучасному етапі новітньої історії України, в умовах російсько-української війни особливу увагу варто приділяти національно-патріотичному вихованню молоді та плеканню почуття любові до Батьківщини. Освітня галузь, коли йдеться про виховання патріотичної громадянської позиції молодого покоління, має спиратися на класичні взірці, але оновлювати формати.

Спадщина В. Сухомлинського глибоко патріотична за своїм духом і змістом, дотепер актуальна завдяки прозорливості педагога та співзвучності його думок із сьогоденням. Проблема патріотичного виховання, духовного зв'язку поколінь, любові до рідного краю розкрита у багатьох педагогічних і художніх працях педагога. Не виняток і твір В. Сухомлинського «Листи до сина», який ми аналізуємо. Власне це – 22 листи-монологи [1]. Серед порушених тем – непохитність громадянської позиції, відданість та любов до рідного краю, традицій, мови; труд, пошанівок людей праці, серйозне ставлення до вибору професії; повага до жінки, відповідальність за власну сім'ю та виховання дітей.